

RUSYA'NIN DIŞ TİCARETİNDEKİ GÜNCEL DEĞİŐİMLER

Rusya'nın dış ticareti önemli değişiklikler göstermektedir. Aynı zamanda Rusya, küresel pazarda önemli bir ham petrol ve doğal gaz tedarikçisi olmaya devam etmektedir. Ancak, son zamanlarda ülke ticaret modellerinde değişiklikler göstermeye başlamıştır. Ülke, üretim ve ihracatını çeşitlendirmek için imalat ve tarım sektörlerini aktif olarak geliştirmektedir. Aynı zamanda, Batı tarafından yapılan yaptırımlar ve Rusya'nın karşı yaptırımları ile ülkenin başlıca ihraç edilen ürünlerine yönelik fiyatlar, ülkenin uluslararası ticaret akımlarını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu çalıŐma, Rusya'nın dış ticaretinde son zamanlarda meydana gelen değişimi göstermeyi amaçlamaktadır.

Uluslararası Ticaret Merkezi (2022) verileri, Rusya'nın ihracatının 2001'de yaklaşık 99,9 milyar dolardan 2020'de 337,1 milyar doların üzerine çıktığını göstermektedir. Gösterge 2013'te zirve yaparak yaklaşık 527,3 milyar dolara ulaşmıştır. 2001 yılında ülke 41,9 milyar dolar değerinde ürün ithal ederken, 2020'de ithalat 231,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Rusya'nın ithalatı 2012'de yaklaşık 316,2 milyar dolara ulaşarak en yüksek rakama ulaşmıştır. Bu nedenle, Rusya'nın ticaret dengesi pozitif görünümüldür. Mineral yakıtların Rusya'nın toplam ihracatındaki payı 2001'de %52'den 2020'de %42'ye düşmüŐtür. 2010'da gösterge %66'ya eşitken, 2019'da %52'ye düşmüŐtür. 2020'deki düşüŐ salgının etkileri ile açıklanabilir. Bu nedenle, ülkenin toplam ihracatındaki payı %50'yi aşan mineral yakıtlar Rusya'nın dış ticaretinde hala önemli bir rol oynamaktadır.

Ancak 2021'de ülkenin ihracatı önemli değişiklikler göstermiştir. Rusya emtia dış enerji dış ihracatını %36 artırarak 191 milyar doları aşarak tarihi bir rekor kırmıştır. Örneğin, kimya sanayi ihracatı %54, metalürji %52, kereste sanayii %43, makine mühendisliği %31 ve gıda %23'tür. Rapor edilen dönemde, enerji dış ihracatı parasal olarak %26,7 oranını aşarak, ana hidrokarbon kategorilerinin ihracatı 216 milyar doları bulmuŐtur. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 2030 yılına kadar enerji dış ihracat hacmini en az %70 oranında artırarak 273 milyar dolara çıkarma hedefi koymuŐtur. Ancak, enerji dış ihracatı hesaplama metodolojisi karmaŐık olmaya devam etmekte ve her yıl deęiŐtirilmektedir. İşlenme seviyesi yüksek ürünlerin sıra sıra, enerji dış ihracat listesi, değerli metaller, çelik, tahıl ve et gibi düşük işleme düzeyine sahip teknolojik olmayan malları içermektedir. Rus ürünlerinin ana ithalatçıların, 15,6 milyar dolarla Çin, 14,4 milyar dolarla Kazakistan, 11,4 milyar dolarla Belarus, 10,9 milyar dolarla Türkiye

ve 7,9 milyar dolarla Amerika Birleşik Devletleri olduğunu belirtmek gerekir.

Çin, Rusya'nın önemli bir ticaret ortağı olarak konumunu güçlendirmektedir. Rusya'nın Avrupa Birliği ile cirosunu hesaba katmazsak, Rusya'nın ticaret ortakları listesinde Çin ilk sırada yer almaktadır. 2021'in sonunda karşılıklı ticaret cirosu 140 milyar dolar olan yeni bir rekor kırılmıŐtır. Pekin'deki son zirvenin ardından, Rusya ve Çin, 2024 yılına kadar ikili ticareti 200 milyar dolara çıkarmak için mal ve hizmetlerde Rus-Çin ticaretinin yüksek kalitede geliştirilmesi için yol haritasını kabul etmiştir. Tahminlere göre, 2024 yılına kadar Çin'den Rusya'ya mal ve hizmet ihracatı 2018'e göre 1,9 kat daha yüksek olan 93 milyar dolara ulaşırken, Rusya ise Çin'e olan ihracatını 1,8 kat artırarak 107 milyar dolara çıkarmayı planlamaktadır. Bununla birlikte, iki ülke arasındaki ikili ticarete kısıtlayıcı düzenlemeler ve korumacılık dâhil olmak üzere, çözülmemiş engeller bulunmaktadır. Rusya'nın balık ürünleri ticaretinde de geçen yıl olumlu değişimler yaşanmıştır. Özellikle, Rus balık ve deniz ürünleri ihracatı parasal olarak %33,7 artarak neredeyse 7,1 milyar dolara yükselmiştir. Çin'e yönelik önemli arz kesintileri nedeniyle, ihracat fiziksel olarak gerilemiştir. Ancak azalma beklenenden daha düşük seyrederek fiziksel hacimdeki azalma sadece %9 olmuŐtur. 2021'de Güney Kore, Rus balık ve deniz ürünleri için en büyük pazar haline gelmiştir. Güney Kore, Rus balık ithalatını fiziksel olarak yaklaşık %50, parasal olarak ise %35,1 (2,18 milyar dolar) kadar artırmıştır. İthalattaki artışın bir nedeni, balık ürünlerinin bir kısmının Güney Kore üzerinden transit olarak Çin'e ihraç edilmesidir. Rusya'nın Çin'e ihracatı 1,1 milyar doları bulmuŐtur. Diğer taraftan Hollanda'da da Rus balık ithalatını %71 oranında (1,47 milyar dolara kadar) artırmıştır. Bunların yanında Japonya, Fransa ve İspanya'ya yapılan tedarikler de 2,6 ila 3,2 kat arasında artmıştır.

2021'de Rusya'nın kömür ihracatı da önemli bir büyüme göstermiştir. Ülke, 2020 yılına göre %7,6 daha yüksek olan 227 milyon tonluk rekor bir ihracat gerçekleŐirmiştir. Rusya, elektrik üretmek için mücadele eden Çin'e önümüzdeki yıllarda kömür tedarikini önemli ölçüde artırmayı planlamaktadır. Çin, 37,7 milyon tona 2020'de Rusya'nın ihracatının neredeyse %18'ini oluŐturmuŐtur. 2021'in ilk yarısında teslimatlar neredeyse bir buçuk kat artarak 24,15 milyon tona ulaşmıştır. Kömür ihracatındaki artışa rağmen Rusya, Paris Anlaşması'na taraf olarak sera gazı emisyonlarının azaltılması politikasını

desteklemektedir. Mevcut teknolojilere dayanarak, kömür madencileri, 2050 yılına kadar sera gazı emisyonlarını dörtte bir oranında azaltmayı planlamaktadır.

İmalat ve tarım ürünleri ticaretinde kaydedilen ilerlemeye rağmen, Rusya'nın ihracatı hala enerji ürünlerine dayalıdır. Daha önceki çalıŐmalar da bunu doğrulamaktadır. Rusya, imalat ticaretinde küresel olarak dezavantajlı duruma sahiptir. Ülke, Bağımsız Devletler Topluluğu ile ticarete imalatla açıklanmış karşılıklı avantajlara sahipken, Avrupa Birliği ülkeleri ve Çin ile ticarete dezavantajlı durumdadır. Bununla birlikte, Rusya, özellikle insan sermayesi veya ülke hükümeti tarafından sermayelendirilmemiş teknolojik potansiyeli açısından uluslararası uzmanlaşmasını ilerletme potansiyeline sahiptir. 2003 yılından bu yana Rusya'da hukukun üstünlüğünün bozulmasının, Rusya'nın sofistike ve yoğun teknoloji mamul mallardaki uzun vadeli ticaret performansını ve gelişmiş ekonomilerle yaptığı yatırımları etkilediğini belirtmek önemlidir. Rusya'nın hidrokarbon ihracatına olan bağımlılığını çeşitlendirmek ve azaltmak için bu tür ticarete ihtiyaç bulunmaktadır. Rusya, çok taraflı ticaret sisteminde büyük ölçüde aykırı bir değer olmaya devam etmektedir. Ülke ayrıca güçlü bir hukuk kuralına sahip ülkelere daha az içe dönük yatırım alırken, dışa dönük yatırımları etkilenmemiŐtir. Ekonomik yaptırımlar, Rusya, Avrupa ülkeleri ve ABD arasındaki ikili ekonomik ilişkilerin bozulmasına yol açarak, ikili ticaret ve yatırım akışını olumsuz etkilemiştir. Ayrıca, Kuzey Akım 2 doğal gaz boru hattı da dâhil olmak üzere birçok önemli Rus projesi, yaptırımların hedefi olma riskiyle karşı karşıyadır. Bu yüzden, gelecekte Rusya'nın ihracatı olumsuz etkilenebilme riskine sahiptir. Bu nedenle, Rusya için batılı ortaklarıyla siyasi ilişkilerin normalleşmesi ticaret, yatırımlar ve teknoloji transferi açısından önemli faydalar sağlayabilir. Rusya için Çin pazarına nüfuz etmek faydalı görünmekle birlikte ülkenin Çin'e olan bağımlılığını artırabilme potansiyeli bulunmaktadır. Bunun hem ekonomik hem de siyasi sonuçları olabilir. Aynı zamanda, imalat veya teknoloji sektörlerine doğrudan yabancı yatırımları çekmek için Rusya'nın ilgili kurumlarını ve hukukun üstünlüğünü iyileŐtirmesi gerekmektedir. Bu nedenle, ihracatın çeşitlendirilmesi ve ithal ikamesi, yalnızca mali ve parasal önlemleri değil, aynı zamanda kurumsal iyileŐtirmeleri, siyasi ilişkilerin normalleşmesini ve küresel ekonomiye katılımı da içermesi gereken kapsamlı reformlara ihtiyaç duymaktadır.

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev iş dünyası temsilcileriyle bir araya gelerek Kazakistan toplumunun siyasi dönüşüm ve modernizasyon politikalarının sürdürüleceğini duyurdu. Cumhurbaşkanı, idareciler ve iş dünyası arasındaki yapıcı etkileşimin, sosyal istikrarın sağlam bir temelini oluşturduğunu kaydetti. Cumhurbaşkanı, iş dünyasını, sosyal yönelimli ve çeşitlendirilmiş pazar ekonomisine geçiş yapmak için ekonomik reformlar programı üzerinde birlikte çalışmaya çağırdı (Kazinform, 21.01.2022).
- İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi, göreve başlamasından bu yana ilk uluslararası toplantısını Moskova'ya gerçekleştirdiği resmi ziyaret kapsamında gerçekleştirdi. Rus mevkidaşı Vladimir Putin ile görüşen Reisi, ikili çıkarları geliştirmek için Moskova ve Tahran'ın iki ülkenin işçilerine müdahaleyi önlemesi gerektiğini belirtti. Devlet Duması'nda konuşan İran Cumhurbaşkanı, İran'ın Rusya ile uzun vadeli iş birliği arzusunda olduğunu da belirtti (TASS, 20.01.2022).
- Türkmenistan Başbakan Yardımcısı Serdar Berdimuhamedov, Özbekistan ziyareti sırasında Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev ile bir araya geldi. Taraflar, karşılıklı ticaret hacminin artırılması, transit geçiş konuları ile sanayi, enerji, su ve tarım alanlarında ortak projeler hakkında görüştiler. Taraflar ayrıca 2022'de birinci Özbekistan ve Türkmenistan Bölgesi Forumu'nun düzenlenmesi konusunu da ele aldılar (Kun.uz, 17.01.2022).
- Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin bölgede barışı sürdürmek için Ukrayna ile Rusya arasında arabuluculuk yapmaya hazır olduğunu belirtti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, tansiyonu düşürmek için Ukrayna ve Ukrayna Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın İstanbul'a davet etti. Türkiye Cumhurbaşkanı, Ukrayna'daki son gelişmeleri Rus mevkidaşı Vladimir Putin ile telefonda ya da önümüzdeki günlerde Moskova'ya yapacağı olası bir ziyaret sırasında görüşme planını açıkladı (Xinhua, 21.01.2022).
- Tacikistan'ın Türkiye Büyükelçisi Ashrafjon Gulov, Türkiye Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar ile bir araya gelerek, iki ülke arasındaki savunma alanında iş birliği imkanlarını görüştü. Taraflar ayrıca bölgedeki ve dünyadaki durum hakkında görüş alışverişinde bulunarak, Tacikistan ile Türkiye arasındaki 30 yılı bulan ikili diplomatik ilişkilerde kaydedilen ilerlemeyi özetlediler. Taraflar, her iki ülkenin de önümüzdeki yıllarda ikili ticareti 1 milyar dolara çıkarma niyetlerini teyit etti (ASIA-Plus, 19.01.2022).
- İran'daki Kırgızistan Büyükelçiliği ve Tahran'daki İran Ulusal İnovasyon Fonu tarafından "Kırgızistan ve İran arasında inovasyon ve modern teknolojiler alanında iş birliği" adlı bir etkinlik düzenlendi. Etkinlikte katılımcılara Kırgızistan ve İran'da iş yapmanın avantajları hakkında bilgi verildi. Taraflar, 2022 yılında Kırgızistan ile İran arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasının 30. yıldönümüne ithafen çeşitli etkinlikler düzenlenmesi konusunda anlaşmaya vardılar (Kabar, 19.01.2022).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- 2021 yılının ilk 9 ayında Kazakistan ekonomisine yapılan yatırımlar geçen yılın aynı dönemine göre %49 arttı. Özellikle imalat yatırımları %53, eğitim ve sağlık yatırımları %56, ticaret yatırımları %60 arttı. Toplamda, yatırım hacmi 18,7 milyar doları buldu. Hollanda'nın, toplam yatırımları 5,4 milyar dolara ulaşmış ve bu ülke, Kazakistan ekonomisinde en büyük yatırımcı olma pozisyonunu korumuştur. Önde gelen diğer yatırımcı ülkeler arasında ABD (3 milyar dolar), İsviçre (2 milyar dolar) ve Rusya (1,3 milyar dolar) yer almaktadır (Qazaq TV, 19.01.2022).
- Kazakistan Enerji Bakanı Bulat Aqchulaqov, Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) üye ülkelerinin ortak bir elektrik piyasası oluşturacağını açıkladı. Aqchulaqov, söz konusu girişim çerçevesinde devreye girecek yeni kuralların Kazakistan ekonomisi üzerinde olumlu bir etkisi olacağını belirtti. Bakan, oluşumun AEB'ye üye ülkelerin ulusal elektrik piyasalarının entegrasyonu ile üretici ve tüketicilerin ekonomik çıkarlarının dengesi korunarak gerçekleştirileceğini de sözlerine ekledi (Qazaq TV, 19.01.2022).
- Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, Fransız Kalkınma Ajansı'nın katılımıyla PQ-84 "Hayvancılık sektörünün sürdürülebilir kalkınmasını finanse eden projenin uygulanmasına yönelik tedbirler hakkındaki karar"ı imzaladı. Taraflar arasında ilgili anlaşma 28 Haziran 2021'de imzalandı. Anlaşmaya göre, Fransız Kalkınma Ajansı 2022-2026 yıllarını kapsayan 5 yıl için 100 milyon avro kredi tahsis edecektir. Projenin toplam maliyetininin 147,7 milyon avro olacağı tahmin edilmektedir (UzReport, 20.01.2022).
- Kırgızistan Kartel Komitesi geçtiğimiz günlerde ülkedeki akaryakıt ve madeni yağ fiyatlarının 2021'de %70 arttığını bildirdi. Ancak komşu ülkeler ve AEB ülkeleri ile karşılaştırıldığında, ülkedeki akaryakıt ve madeni yağların fiyatı hala oldukça düşük bir düzeyde seyretmektedir. Fiyatlardaki söz konusu artış, Kırgızistan'ın ithalata bağımlılığı ile açıklanmaktadır. Bu ürünler ağırlıklı olarak Rusya'dan ithal edilmektedir. Kırgızistan Petrol Tüccarları Birliği, Rus rafinerilerinde fiyatların artmasından duydukları endişeyi dile getirmektedir (Kabar, 21.01.2022).
- KfW Kalkınma Bankası, 2002 yılından bu yana Alman Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı'nın görevlendirmesi altında Tacikistan ile Alman Mali İşbirliği programlarını uygulamaktadır. Geçtiğimiz günlerde, KfW Duşanbe Ofisi, Almanya hükümetinin ikili Mali İşbirliği çerçevesinde 9,6 milyon avro devlet hıbsi tahsis ettiğini duyurdu. Hibe, Tacik hükümetinin tarımsal ticarete çeşitli değer zincirleriyle entegre olan küçük ve orta ölçekli işletmelere krediyi artırmada yerel finans kuruluşlarını desteklemesini sağlayacaktır (ASIA-Plus, 21.01.2022).
- Azerbaycan Dijital Kalkınma ve Ulaştırma Bakanı Raşad Nabiyev ve Ukrayna Altyapı Bakanı Aleksandr Kubrakov, ulaştırma iş birliği konularını görüştü. Ayrıca Demokrasi ve Ekonomik Kalkınma Teşkilatı, Avrupa-Kafkas-Asya Ulaştırma Koridoru ve Trans-Hazar Uluslararası Ulaştırma Rotası gibi uluslararası kuruluşlar çerçevesinde çok taraflı iş birliği fırsatlarını değerlendirdiler. 14 Ocak'ta ülkeler iş birliği, tarım, enerji ve ticaret konularında altı adet belge imzaladı (AzerNews, 20.01.2022).

Toplum ve Kültür

- Kırgızistan Kültür, Enformasyon, Spor ve Gençlik Politikası Bakanı Azamat Jamankulov, Kore Cumhuriyeti'nin Kırgızistan Büyükelçisi Lee Wonjae ile bir görüşme gerçekleştirdi. Taraflar, turizm ve kültür alanında ikili iş birliğinin geliştirilmesinde kaydedilen ilerlemeyi görüştü. Görüşmelerin ardından taraflar, Kırgızistan ile Kore Cumhuriyeti arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasının 30. yıldönümüne denk gelecek şekilde bu yıl çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi konularını ele alma konusunda mutabık kaldılar (Kabar, 19.01.2022).
- Özbekistan'ın Buhara bölgesinde "Özbekistan Müziği Ziyareti" adında büyük ölçekli bir video projesi başlatıldı. Proje kapsamında 2022 yılı boyunca ülkenin tüm bölgelerinde fotoğraf çekimi yapılması planlandı. Bu çerçevede ilk fotoğraf çekimi Buhara'da gerçekleştirildi. Proje, geleneksel ve modern kültürü tanıtmayı yanı sıra, modern Özbek kültürünün temsilcilerinin çalışmaları aracılığıyla Özbekistan'ın turizm potansiyelini yurtdışında yaygınlaştırmayı amaçlamaktadır (UzDaily, 19.01.2022).
- Minsk, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üye ülkelerinin turizm alanındaki temel organizasyonuna ilişkin yönetmelik taslağının sonuçlandırılması ve kabul edilmesi için ek bir uzman grubu toplantısına ev sahipliği yaptı. Toplantının katılımcıları belgeyi uzman düzeyinde değerlendirmeye karar verdiler. Belge, zaman içinde BDT Dışişleri Bakanları Konseyi tarafından değerlendirilmek üzere sunulacaktır. Bu sorunun çözümününün BDT'de turizm eğitiminin iyileştirilmesinde iş birliğinin geliştirilmesine katkıda bulunması beklenmektedir (UzDaily, 19.01.2022).
- Özbekistan Bakanlar Kurulu, "Yeşil bir örtü" oluşturmak için ek önlemler hakkında - Aral Denizi ve Aral Denizi bölgesinin kurumuş zemininde koruyucu ormanlar" kararını kabul etti. Belge, 2022-2026 yıllarında Aral Denizi'nin dibini ve Aral Denizi topraklarını kapsayacak şekilde koruyucu ormanların oluşturulmasını öngörmektedir. Devlet Orman Komitesi, "yeşil örtünün" zamanında oluşturulmasını sürekli olarak izleyecektir (Kun.uz, 21.01.2022).
- Askar Uzabayev'in yönettiği Kazak filmi "Baqyt" (Mutluluk), 72. Berlin Uluslararası Film Festivali'nin (Berlinale) ana yarışma programına girdi. Hikâye, ailesiyle birlikte küçük bir sahil kasabasında yaşayan genç bir kızın aile içi siddete uzun süreli tanıklık etmesini anlatmaktadır. Bu film yanı sıra Farhat Şaripov'un yönettiği "Shema" (Şema) ve Darezhan Omirbayev'in yönettiği "Aqın" (Şair) adlı iki Kazak filmi de Berlinale'nin programına girdi (The Astana Times, 23.01.2022).
- Moskova'da Azerbaycan Sineması Haftaları başladı. Gösteri ziyaretçileri, Azerbaycanlı görüntü yönetmenlerinin en iyi filmlerini izleyebileceklerdir. Ziyaretçilere Fahraddin Manafov, Alexander Kalyagin, Lev Durov, Gasan Mammadov, Fuad Poladov, Muhtarbek Kantemirov, Polad Bülbüloğlu, Leyla Şihlinskaya, Nasiba Zeynalova, Şafıga Mammadova ve Gasan Turabov gibi Azerbaycanlı, Sovyet ve Rus aktörlerin katılımıyla filmler gösterilecektir (Azertag.az, 21.01.2022).